

Samenwerkingsovereenkomst Lauwersmeerdijk

Planfase

Kenmerk: Z/20/037531

Ondergetekenden:

Waterschap NOORDERZIJLVEST

Het waterschap Noorderzijlvest, gevestigd aan de Stedumermaar 1 in Groningen, hierna aangeduid als het waterschap Noorderzijlvest, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door loco-dijkgraaf Eisse Luitjens, als lid van het Dagelijks Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest;

Provincie Groningen, gevestigd aan het Martinierkhof 12 in Groningen, hierna aangeduid als Provincie Groningen, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde Henk Staghouwer, daartoe gevolmachtigd door de Commissaris van de Koning, handelend ingevolge het besluit van Gedeputeerde Staten;

Gemeente Het Hogeland, gevestigd aan de Hoofdstraat Winsum 70 in Winsum, hierna aangeduid als de gemeente Het Hogeland, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door Harmannus Blok, als lid van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Het Hogeland;

De minister van Infrastructuur en Waterstaat, handelend in de hoedanigheid van bestuursorganen en als rechtsgeldige vertegenwoordigers van de Staat der Nederlanden, gezeteld te Den Haag, namens deze de directeur Netwerkontwikkeling, **Rijkswaterstaat Noord-Nederland**, gevestigd aan de Zuidersingel 3 in Leeuwarden, drs. E.B. Klinkhammer, hierna te noemen "Rijkswaterstaat".

Het Groninger Landschap

Stichting Het Groninger Landschap, gevestigd aan de Rijksweg 333 in Haren (Gn), hierna aangeduid als 'Het Groninger Landschap', in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de directeur, Dhr. M. Glastra, hierna te noemen "Groninger Landschap".

hierna tezamen, “gebiedspartners”,

overwegende dat,

- de gebiedspartners in oktober 2019 een intentieverklaring tekenden waarin zij verklaarden gezamenlijk te handelen in de ontwikkeling van een vitale toekomstbestendige kustzone langs de Waddenkust tussen de R.J. Cleveringsluizen en de Westpolder over een lengte van circa 9 kilometer;
- vertrouwen tussen gebiedspartners aan de basis ligt van succesvolle samenwerking en de samenwerking ruimte biedt voor verdere ontwikkeling van het partnerschap voor het ontwikkelen van een vitale kust, dat bij de ambities van alle gebiedspartners past;
- onder een vitale toekomstbestendige kustzone een bredere kustzone wordt verstaan waarmee wordt geanticipeerd op toekomstige zeespiegelstijging en klimaatverandering in relatie tot de waterveiligheid;
- hierdoor een kustzone ontstaat waar functies van natuur, recreatie/toerisme, economie en verkeersveiligheid worden gekoppeld aan waterveiligheid met mogelijkheden voor enerzijds het verbeteren van de verbinding tussen land en het wad, door toepassing van minder harde overgangen en anderzijds voor de ontwikkeling van een overgangszone met meerdere gradiënten;
- tijdens de verkenningsfase van de dijkversterking van de Lauwersmeerdijk de technische, juridische en financiële haalbaarheid van vier koppelkansen zijn onderzocht. Dit zijn respectievelijk: A. Natuurlijker overgang land en wad met onderwaternatuur, B. Zoet-zout overgang in combinatie met vismigratie, C. Kwelderuitbreiding en D. Tweede ontsluiting van de haven Lauwersoog;
- uit diverse ecologische studies, veldbezoeken en werksessies met experts en belanghebbenden de meerwaarde van de koppelkansen voor het Lauwersmeergebied zijn aangetoond;
- het Waddenfonds én het Rijk vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren een substantiële financiële bijdrage toezeggen aan de realisatie van de koppelkansen;
- de ontwerpen voor de hoogwateropgave en de koppelprojecten tijdens de Verkenningsfase zijn uitgewerkt in een integraal voorkeursalternatief (VKA) en de basis vormen voor de verdere uitwerking volgende fase, de Planfase;
- de planfase naar verwachting in 2022 eindigt;
- het resultaat van de verdere uitwerking in de planfase voor elke koppelkans wordt vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst waarin onder andere afspraken over de financiering staan;
- deze uitvoeringsovereenkomsten tevens de basis vormen voor de realisatie van de integrale maatregelen bij de Lauwersmeerdijk vanaf 2022 tot en met 2025.

Artikel 1 Doel van de overeenkomst

Het doel van deze samenwerkingsovereenkomst is het vastleggen van nadere afspraken en verantwoordelijkheden per gebiedspartner om zijn specifieke koppelkans verder uit te werken in de planfase van de dijkversterking;

Artikel 2 Uitgangssituatie koppelkansen

1. Aan de kustzone van het Lauwersmeergebied liggen actuele opgaven voor waterveiligheid (klimaatbestendig), natuurherstel (passend bij de ambities en het doelbereik van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)), verkeersveiligheid, recreatie, beleving en duurzaamheid;
2. Ter bevordering van de ecologie van de Waddenzee, de kustzone en het achterland zijn door de gebiedspartners natuurmaatregelen voorbereid, zoals het verzachten van de randen van het wad, het herstellen van de onderwaternatuur, het inrichten van een brakwatergebied en het creëren van meer mogelijkheden voor de visintrek naar het achterland. De maatregelen zijn een eerste stap in het realiseren van grootschalige verbindingen.
3. De gebiedspartners gaan – ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid – intensief samenwerken aan een vitale kustzone, zoals gedefinieerd in de volgende documenten (allen in bijlagen toegevoegd):
 - a. Bekendmaking Voornemen en Participatie Dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizergat van 21 november 2019;
 - b. Notitie Voorkeursalternatief Dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizergat van 5 maart 2020 (Notitie VKA 4.0);
 - c. Notitie Reikwijdte & Detailniveau Dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizergat van 6 maart 2020 (BG3034-NRD-versie 3.0 def);
 - d. Schetsontwerpen van de koppelkansen;
4. De gebiedspartners onderschrijven de samenwerkingsprincipes van de alliantie tussen Rijk en de waterschappen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de daaruit voortvloeiende fasering.
5. De gebiedspartners hechten veel waarde aan betrouwbaarheid, transparantie en verrassingsvrij samenwerken. De gebiedspartners zullen elkaar daarom altijd tijdig informeren bij relevante wijzigingen in feiten en omstandigheden van de dijkversterking en de koppelprojecten.

3

Artikel 3 Beschrijving van de maatregelen per koppelkans

De gebiedspartners gaan in de planfase de voorbereidingen treffen om de volgende maatregelen (koppelkansen) te realiseren die bijdragen aan een vitale toekomstbestendige kustzone:

- A. Natuurlijker overgang land en wad met onderwaternatuur door:
- aanleg van dijkbekledingstypes met meer aanhechtingsmogelijkheden en schuilplaatsen voor bodemdieren en vissen aan de teen van de dijk voor verbetering van het voedselweb en de onderwaternatuur (swimway en voedselweb);
 - ruwe bekleding ten behoeve van vestiging van planten en wieren hoger op de dijk voor herstel van het voedselweb en flyway;
 - aanleg van rifstructuren, materialen en stenen die geschikt zijn voor onderwaternatuur ter hoogte van Vierhuizergat voor verbetering van de onderwaternatuur (swimway en voedselweb);
 - zachtere en meer natuurlijk ingerichte overgang van de dijk naar het natuurlijk ecosysteem, meer passend bij de natuurlijke overgangen en waar ook de onderwaternatuur van profiteert;

B. Zoet-zout overgang in combinatie met vismigratie in de Marnewaard en bij de dijk langs dit gebied door:

- inrichten gebied met meerdere gradiënten door het aanbrengen van een krekenselsel;
- realiseren vismigratiemaatregelen;
 - het aanpassen van een stuw op de overgang van het zoet-zout overgangsgebied naar de Marnewaard;
 - het plaatsen van een visvriendelijk gemaal met een vispassage;
- herstel van zachtere overgangen door de aanleg van een getijdenduiker;
- herstel van dynamiek, terugbrengen van gradiënten en verbinding met de zee;
- goede aansluiting op het einde van het geulensysteem van het Wad;
- bevorderen vismigratie trekvisen, estuariene soorten en herstel swimway;
- toename opgroeigebied binnendijs voor vissen;
- toename foerageergebied voor vogels;
- toename natuurwaarden, herstel voedselweb (Waddenzee) en swimway.

C. Kwelderuitbreiding door:

- aanleg van bij de natuur passende rijshoutendammen;
- beter voedselaanbod voor vogels;
- onderwaternatuur en opgroeigebied voor jonge vis;
- zachtere en meer natuurlijke overgang van de dijk naar het wad en het onderwater ecosysteem;
- toename foerageergebied voor vogels;
- slijkgrasvelden en pionier begroeiing.

D. Tweede ontsluiting van de haven Lauwersoog:

- Realisatie van een extra dijkovergang bij het oostelijke deel van de haven;
- Beleefbaar en goed ingepast in het havengebied.

Artikel 4 Inwerkingtreding, duur van de samenwerking en (tussentijdse) beëindiging

1. Deze overeenkomst treedt voor een gebiedspartner niet eerder in werking dan nadat alle gebiedspartners de overeenkomst hebben ondertekend.
2. De overeenkomst wordt aangegaan voor de duur van de planfase.
3. Een gebiedspartner kan onder opgaaf van redenen de samenwerking tussentijds beëindigen. De overeenkomst blijft dan van kracht voor de overblijvende gebiedspartners.
4. Het beëindigen van de samenwerking ontslaat de uitredende gebiedspartner niet van haar deel in de gezamenlijk aangegane financiële verplichtingen.
5. De gebiedspartner die wenst op te zeggen doet dit schriftelijk aan de overige gebiedspartners. Bij opzegging wordt een opzegtermijn in acht genomen van twee maanden. De samenwerking voor de gebiedspartner die opzegt eindigt per de 1^e van de maand onmiddellijk volgend na de inachtgenomen opzeggingstermijn.
6. Een gebiedspartner die tussentijds de overeenkomst heeft beëindigd, verstrekt aan de overige gebiedspartners om niet de in haar bezit zijnde kennis inzake de planfase en neemt de nodige geheimhouding in acht voor zover het bedrijfs- of taakbelangen van de andere gebiedspartners raakt.
7. De gebiedspartner die de samenwerking heeft beëindigd, is verplicht medewerking te verlenen aan afspraken met de overige gebiedspartners over de verdeling van kosten en van eventuele subsidie-opbrengsten.
8. Indien de penvoerder de samenwerking beëindigt, wordt zo spoedig mogelijk door de overblijvende gebiedspartners uit haar midden een nieuwe penvoerder aangewezen.

Artikel 5 Activiteiten in de planfase

De gebiedspartners gaan de volgende activiteiten in de planfase uitvoeren:

1. Het uitwerken van de ontwerpen van grof naar fijn in een drietal 'ontwerpfasen':
 - a. In de eerste ontwerpfase: uitwerken VKA naar integraal VO (Voorlopig Ontwerp).
 - b. In de tweede ontwerpfase: uitwerken van het VO tot een integraal Definitief Ontwerp (DO).
 - c. In de derde ontwerpfase: uitwerken van het DO naar het uitvoeringsontwerp (UO). Deze uitvoeringsontwerpen zijn de grondslag voor de realisatie.
2. Parallel aan de ontwerpstadia doorlopen van de planprocedures met de voorbereiding van de hoofdvergunningen.
3. Uitgaande van de invoering van de Omgevingswet medio 2021, gaan de partners een integraal Projectbesluit voorbereiden en opstellen. Bij uitstel van de invoering van de Omgevingswet wordt een Projectplan waterwet opgesteld met aanvullende vergunningen.
4. Indien nodig voor het opstellen van het VO, DO en UO en het doorlopen van de benodigde procedures aanvullende onderzoeken uitvoeren.

Artikel 6 Toepassen verantwoordelijkheden

Waterschap Noorderzijlvest

1. Als beheerder van de primaire waterkering tussen de R.J. Cleveringsluizen en de Westpolder is het waterschap primair verantwoordelijk voor de waterveiligheid van het gebied.
2. Het waterschap toetst derhalve:
 - a. of de maatregelen voldoen aan de eisen en regelgeving ten aanzien van de waterveiligheid;
 - b. of de vismigratiemaatregelen voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW), de visserijwet en de Nota Visbeleid 2015-2015 van waterschap Noorderzijlvest;
 - c. of de maatregelen voldoen aan de Keur of de Waterschapsverordening van het waterschap Noorderzijlvest.

5

Provincie Groningen

3. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor het herstel van natuurwaarden en het inrichten van brakwatergebieden met mogelijkheden voor visintrek naar het achterland, en vanuit haar rol als gebiedsregisseur verkent de provincie de mogelijke kansen voor het bevorderen van recreatie, toerisme, verkeersveiligheid en beleving.
4. De provincie toetst derhalve:
 - a. de ruimtelijke inpassing van de maatregelen;
 - b. de werking van de vismigratiemaatregelen;
 - c. de oplossingsrichtingen die mogelijk impact hebben op het Werelderfgoed Waddenzee en die raken aan het beheerplan Natura 2000.

Rijkswaterstaat Noord-Nederland

5. Als grootste natuur- en waterkwaliteitsbeheerder van de Waddenzee is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor de natuur- en waterkwaliteit van de Waddenzee. In opdracht van de Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit is Rijkswaterstaat Noord-Nederland in samenwerking met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en Staatsbosbeheer verantwoordelijk voor de uitvoering van het maatregelenpakket en het realiseren van het doelbereik van de ecologische maatregelen van de Programmatische Aanpak Grote Wateren. Rijkswaterstaat toetst derhalve:
 - a. mitigatie van de negatieve natuureffecten van eerdere waterveiligheidsmaatregelen/huidige waterkering;
 - b. invulling die wordt gegeven aan PAGW, KRW- en N2000 doelen voor de Waddenzee om:
 - de basis op orde te brengen;
 - verdere achteruitgang te voorkomen;
 - bij te dragen aan een stabiel ecologisch netwerk;
 - ruimte te bieden voor ruimtelijk-economische dynamiek.

Gemeente Het Hogeland

6. De gemeente Het Hogeland is vanuit haar primaire verantwoordelijkheid voor lokale inpassing van koppelkansen het gezag voor (afstemming van) lokale bestemmingsplannen en de participatie met inwoners in het Lauwersmeergebied.
7. De gemeente Het Hogeland toetst derhalve: De impact op de ruimtelijke visie in een bestemmingsplan en/of vergunningprocedure.

Het Groninger Landschap

8. Het Groninger Landschap adviseert in elke fase over het ontwerp en het bijkomende beheer & onderhoud. Met als vooruitzicht om een rol te krijgen na de realisatie, om te borgen dat de uitgevoerde ecologische maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan de gewenste doelen. Daarnaast zorgt het Groninger Landschap voor afstemming met de participerende natuurorganisaties in het Lauwersmeergebied over de te realiseren ecologische maatregelen. De participerende organisaties zijn: Waddenvereniging, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Natuur en Milieufederatie Groningen.

Artikel 7 Afspraken, eindverantwoordelijkheid en risicodragerschap

1. In het kader van de totale opgave komen de gebiedspartners overeen dat:
 - a. het waterschap verantwoordelijk is voor de ontwerpen en de onderzoeken voor de waterveiligheidsmaatregelen, de natuurlijker overgang en de kwelderuitbreiding. Het waterschap is eveneens verantwoordelijk voor het ontwerp van de kunstwerken die horen bij RBVV2;
 - b. de provincie Groningen verantwoordelijk is voor de ontwerpen en de onderzoeken voor de zoet-zoutovergang in combinatie met de vismigratie in de Marnerwaard. De provincie toont bij het ontwerp aan dat de waterveiligheid is geborgd en dat de waterhuishouding gewaarborgd blijft. De provincie brengt ook de ecologische en morfologische effecten in kaart;
 - c. de gemeente Het Hogeland verantwoordelijk is voor het Voorlopig Ontwerp, de onderzoeken voor de 2e ontsluiting van de haven van Lauwersoog, de impact op bestaande infrastructuur en leidingen en toont aan dat de waterveiligheid is geborgd. De gemeente is verantwoordelijk voor het inpassen van het mogelijke Werelderfgoedcentrum;
 - d. Rijkswaterstaat Noord-Nederland medeverantwoordelijk is voor de ontwerpen van de zoet-zoutovergang, de natuurlijker overgang en de kwelderuitbreiding. Rijkswaterstaat adviseert over de ecologische en morfologische effecten.

2. In het kader van de aanbesteding voor de werkzaamheden in de Planfase komen de gebiedspartners overeen dat:
 - a. het waterschap Noorderzijlvest opdrachtgever is voor de aanbesteding van de dijkversterking en de koppelkansen;
 - b. voor de realisatiefase gaan de gemeente en het waterschap samen onderzoeken in hoeverre de gemeente opdracht kan geven aan de aannemerscombinatie voor een deel van de uitvoering van het werk met betrekking tot de 2e ontsluiting.

3. In het kader van te voeren procedures komen de gebiedspartners overeen dat:
 - a. het waterschap Noorderzijlvest de regie voert en het opstellen van een Projectbesluit coördineert (en bij het uitstellen van de omgevingswet, voor het Projectplan waterwet) en bestuurlijk vaststelt. Daarvoor betreft het waterschap alle vergunningverleners om op alle aspecten de plannen te toetsen.
 - b. de provincie Groningen de m.e.r. procedure coördineert en de terinzagelegging van de Notitie Reikwijdte & Detailniveau en het Rapport MER verzorgt.
 - c. het waterschap Noorderzijlvest de penvoerder is voor het opstellen van de documenten, waarbij Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat gezamenlijk hun instemming geven op het projectbesluit middels respectievelijk een goedkeuringsbeschikking en een MIRT-3 besluit.
 - d. Rijkswaterstaat zal zich inspannen voor een spoedige afhandeling van aanvragen van formeel vereiste instemming/goedkeuring van de ecologische maatregelen op haar beheergebied. De gebiedspartners stemmen vooraf af of het instemmingsrecht wijzigt door de invoering van de Omgevingswet.

Artikel 8 Organisatie

7

1. Het bestaande bestuurlijke afstemmingsoverleg waterveiligheidsopgaven wordt in het Lauwersmeergebied gecontinueerd. Deze overleggen vinden minimaal twee keer per jaar plaats.
2. De regie en de penvoering ligt bij het IPM team van het waterschap Noorderzijlvest. Het waterschap organiseert minimaal eenmaal per maand een ambtelijk voortgangsoverleg en organiseert de inhoudelijke afstemming die nodig is voor de ontwerpen & onderzoeken voor de koppelkansen.
3. In de uitwerking naar een Definitief Ontwerp en een Uitvoeringsontwerp kiezen de gebiedspartners voor een relationele contractvorm in vorm van een bouwteamconstructie waarbij de aannemer al vroegtijdig aan boord is om daarmee uitvoeringsrisico's vroegtijdig te beheersen.
4. De gebiedspartners leveren rondom de verschillende koppelprojecten voldoende personele capaciteit. De capaciteit wordt verwerkt in ramingen die hoort bij het plan van aanpak voor de planfase.

Artikel 9 Financiering

Tijdens de Verkenningsfase zijn ramingen opgesteld volgens de SSK methodiek op basis van de schetsontwerpen voor de maatregelen voor de dijkversterking én de afzonderlijke koppelkansen.

1. De totale financiële omvang voor de voorbereiding en uitvoering van de dijkversterking en de vier koppelkansen is geraamd op € 102,2 miljoen (incl. BTW) met een bandbreedte van +/- 30%.
2. De verdeling van het benodigde budget is als volgt:
 - € 80 miljoen van het waterschap Noorderzijlvest / Hoogwaterbeschermingsprogramma
 - € 2,4 miljoen van de provincie Groningen
 - € 1,5 miljoen van de gemeente Het Hogeland (dit zijn de geschatte kosten van de 2^e dijkovergang).

- € 10 miljoen van de Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (bijdrage voor de ecologische maatregelen uit de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) conform brief van 8 november 2019 met kenmerk: IENW/BSK-2019/227309
 - € 8,3 miljoen van het Waddenfonds
3. Gebiedspartners komen overeen dat:
- a. een deel van de apparaatskosten die de koppelkansen met zich meebrengen, brengt het waterschap in rekening bij de initiatiefnemers van de koppelkansen. Het gaat om 25% van de kosten voor projectmanagement en projectbeheersing, alsmede 50% van de kosten voor het indienen van de hoofdvergunningen (legal). De kosten worden naar rato verdeeld over de koppelkansen. Per partner worden deze kosten voor de planfase gespecificeerd in een addendum, met de toevoeging van een maximumbedrag.
 - b. de voorbereidingskosten van de ecologische koppelkansen voor rekening zijn van de initiatiefnemers.
 - c. alle kosten voor de aanleg van de 2^e ontsluiting van de haven, inclusief voorbereidende werkzaamheden komen voor rekening van de gemeente. Alle kosten voor de tijdelijke ontsluiting, ten behoeve van de uitvoering van het werk, komen voor rekening van het waterschap;
 - d. de kosten van mogelijke aanvullende onderzoeken voor de koppelkansen, die mogelijk nodig zijn voor het verkrijgen van de vergunningen, voor rekening zijn van de initiatiefnemer;
 - e. de verrekening van realisatiekosten op basis van de definitieve raming/aanbiedingssom van de aannemer gebeurt, waarbij de gespecificeerde bedragen de basis vormen voor verrekening;
 - f. het streven is de middelen volledig beschikbaar te hebben voorafgaand aan de aanbesteding van het werk.

Artikel 10 Beheer & Onderhoud

1. In de planfase worden afspraken verkend en uitgewerkt over het eigendom, beheer en onderhoud van de koppelkansen na oplevering van het werk door de aannemer in 2025. Uitgangspunt voor het beheer en onderhoud na oplevering is dat de eigenaar van de ondergrond een recht van opstal of overeenkomst opstelt eventueel met de beoogde gebiedspartner die het terrein, dan wel het object, gaat beheren en onderhouden.
2. In de planfase wordt gezamenlijk verkend in hoeverre Het Groninger Landschap een rol kan krijgen in het beheer en onderhoud van de zoet-zout zone binnendijs alsmede de bestaande kwelder van het waterschap en de nieuwe kwelder.
3. De gebiedspartners sluiten op voorhand niet uit dat voor het maken van bindende afspraken over beheer en onderhoud voor langere termijn een openbare aanbesteding nodig is.
4. De gebiedspartners sluiten tevens op voorhand niet uit dat voor het eventueel overdragen van grond een openbare verkoop nodig is .

Artikel 11 Opstellen uitvoeringsovereenkomsten

Als vervolg op deze samenwerkingsovereenkomst komen de gebiedspartners voor de realisatie van de maatregelen per koppelkans een uitvoeringsovereenkomst overeen. Hierin leggen de gebiedspartners afspraken vast over onder meer de financiering van de realisatie kosten, apparaat/interne kosten en beheer en onderhoud kosten, uitvoeringsvergunningen, eigendom, beheer en onderhoud en andere relevante zaken voor de uitvoeringsperiode.

Artikel 12 Kennis, gegevens en geheimhouding

1. Kennis die reeds voor aanvang van de planfase in het bezit was van één van de afzonderlijke gebiedspartners blijft eigendom van deze gebiedspartners.
2. De gebiedspartners verplichten zich tot geheimhouding van alle niet-openbare bedrijfsgegevens van de andere gebiedspartners en zullen deze gegevens slechts gebruiken voor zover dit voor de planfase noodzakelijk is.
3. De geheimhoudingsplicht geldt tevens na afronding van de planfase.
4. De geheimhoudingsverplichting is niet van toepassing voor:
 - a. Gegevens die al voorafgaande het afsluiten van deze overeenkomst in het bezit waren van een gebiedspartner;
 - b. Resultaten waarover gebiedspartners overeen zijn gekomen deze openbaar te maken;
 - c. Kennis en methoden van openbare bekendheid; deze kunnen door gebiedspartners vrij aan derden worden overgedragen.
5. Deelnemende bestuursorganen houden zich aan de wet openbaarheid van bestuur en zullen gegevens na een eventueel Wob-verzoek openbaar maken.

Artikel 13 Strijd met dwingend recht

1. Indien en voor zover enige bepaling c.q. enig onderdeel van deze overeenkomst in strijd mocht blijken te zijn met enige dwingendrechtelijke bepaling van nationale of internationale wetgeving, zal deze als niet overeengekomen worden beschouwd en zal deze overeenkomst voor de gebiedspartners voor het overige verbindend blijven. De gebiedspartners zullen alsdan gehouden zijn en verbinden zich over en weer jegens elkaar zodanig nietige bepaling te vervangen door zodanige bepaling als met de bedoeling van de gebiedspartners overeenstemt en als zodanig ook door hen overeengekomen kan worden.
2. Vernietiging of nietigheid van één of meer artikelen van deze overeenkomst laat de rechtsgeldigheid van de andere bepalingen onaangetast.

9

Artikel 14 Wijzigingen en toevoegingen op de overeenkomst

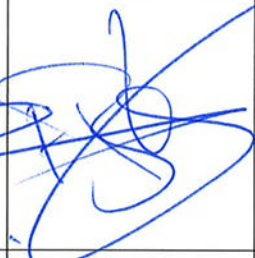
1. Wijzigingen van deze overeenkomst zijn alleen rechtsgeldig wanneer zij schriftelijk zijn vastgelegd en door alle gebiedspartners zijn ondertekend.
2. De door het Waddenfonds aan de subsidie te verbinden voorwaarden zullen in geval van strijdigheid met deze overeenkomst, boven deze overeenkomst prevaleren.

Artikel 15 Slotbepalingen

1. Op deze overeenkomst is het Nederlandse recht van toepassing.
2. Samenwerkende partijen spreken af gezamenlijk over dit project te communiceren (persberichten, landelijke en regionale media, publieksbijeenkomsten, etc.) naar zowel het algemeen publiek als de belangenorganisaties.
3. Bij geschillen tussen gebiedspartners onderling met betrekking tot deze overeenkomst, wordt in onderling overleg een voor alle gebiedspartners aanvaardbare neutrale partij uitgenodigd om te bezien of in der minne een oplossing voor het probleem kan worden gevonden.
4. Indien ook dan niet tot een voor alle gebiedspartners aanvaardbare oplossing kan worden gekomen, wordt het geschil voorgelegd aan de daartoe bevoegde rechtbank.
5. In gevallen waarin deze overeenkomst niet voorziet, nemen de gebiedspartners in goed onderling overleg, met inachtneming van elkaars wederzijds belangen, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid een beslissing.

Deze overeenkomst kan worden aangehaald als: Samenwerkingsovereenkomst "Lauwersmeerdijk Planfase".

Aldus overeengekomen en in 5-voud ondertekend te Groningen op 3 juli 2020,

Waterschap Noorderzijlvest	Provincie Groningen	Gemeente Het Hogeland	Rijkswaterstaat Noord Nederland	Het Groninger Landschap
				
Eisse Luitjens	Henk Staghouwer	Harmannus Blok	Elze Klinkhammer	Marco Glastra